

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

ANUL XXVII

1 9 3 4

TABLA DE MATERII

1 9 3 4

MINISTERIUL INSTRUCTIUNII PUBLICE ȘI AL CULTELOR

MINISTRU: C. ANGELESCU

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

PREȘEDINTE: N. IORGA

embri: IOAN ANDRIEȘESCU, PETRU ANTONESCU, ALEXANDRU LĂPEDATU, CONST. MOISIL,
PR. NIC. POPESCU, VICTOR G. ȘTEFĂNESCU, ARTUR VERONA.

Secretar-Director: VIRGILIU N. DRĂGHICEANU.

Arhitect-Șef: N. GHIKA-BUDEȘTI.

R E D A C Ț I A:

SECRETARIATUL COMISIUNII MONUMENTELOR ISTORICE

BUCUREȘTI. — STRADA GENERAL BERTHELOT No. 26.

TABLA DE MATERII

PE

ANUL AL DOUĂZECI ȘI ȘAPTELEA

1 9 3 4

TEXT:

	<u>Pagina</u>		<u>Pagina</u>
1. Articole.			
<i>Balș Ștefan Arhitect</i> : Biserica Sf. Elefterie din București	133	<i>Brătulescu Victor</i> : Biserica din Stoiceni-Argeș	39
<i>Berciu D.</i> : Generalități asupra preistoriei Olteniei și angrenarea ei în problemele Europei centrale și sud-estice	30	<i>Brătulescu Victor</i> : Schitul Flămânda-Argeș	39
<i>Berciu D.</i> : O colecție de antichități din județul Romanați	74	" " " " Biserica din Cocoru "	40
<i>Bošković Dj.</i> : Le narthex de Cozia avait-il un étage supérieur ?	121	<i>Brătulescu Victor</i> : Bisericile din Căineni "	40
<i>Bošković Dj.</i> : Quelques observations sur l'architecture de l'église de Tismana	185	" " " " Biserica din Gribilești "	41
<i>Brătulescu Victor</i> : Elemente profane în pictura religioasă	49	" " " " " " Căineni Vâlcea	41
<i>Drăghiceanu Virg.</i> : Considerațiuni asupra vechimii bisericii Mănăstirii Tismana	1	" " " " " " Proieni (Călinești) Vâlcea	42
<i>Drăghiceanu Virg.</i> : Monumentele Olteniei (a III-lea raport)	99	<i>Brătulescu Victor</i> : Biserica din Călinești Vâlcea	42
<i>Ghika-Budești N.</i> : Biserica din Hârtiești-Muscel	19	<i>Brătulescu Victor</i> : Mănăstirea Cornet-Vâlcea	43
<i>Ghika-Budești N.</i> : Biserica din Rebegești-Ilfov	126	" " " " Biserica din Brezoiu "	43
<i>Golescu Maria</i> : O fabulă a lui Esop trecută în iconografia religioasă	70	" " " " Troita și Cula din Lotru Vâlcea	43
<i>Iorga N.</i> : Biserica din Albota (Argeș)	17	" " " " Biserica din Voineasa	43
" " Biserica din Tisău (Buzău)	28	" " " " " veche din Călimănești Vâlcea	44
" " Biserica din Mătești (Buzău)	68	" " " " " din Robești "	45
" " Evangheliariul lui Alexandru-Vodă Mircea la Muntele Sinai	85	" " " " " din Răureni "	46
<i>Iorga N.</i> : Două Evangheliare ale fiilor lui Petru Rareș	87	3. Cronică.	
<i>Jerphanion Père G. de</i> : Les églises rupestres de Cappadoce et la place de leurs peintures dans le développement de l'iconographie chrétienne	145	<i>Bărcăcilă Al.</i> : Propuneri în legătură cu antichitățile și monumentele dela Turnu-Severin	94
<i>Krețulescu Em.</i> : Istoricul bisericii din Crețulești-Mănăstirea	190	<i>Grabar A. N.</i> : G. Balș (Seminarium Kondakovianum) VII (Trad. A. Ivanovschi)	143
		<i>Iorga N.</i> : Tot despre vechile case prahovene	91
		" " " " " " Mai vechi apărători ai stilului monumentelor bisericesti	91
4. Necrolog.			
		<i>Iorga N.</i> : George Balș	97
5. Text francez.			
		<i>Balș Etienne</i> : L'église de St. Éleuthère à Bucarest	144
		<i>Berciu D.</i> : Généralités sur la préhistoire de l'Olténie et son engrenage dans les problèmes du centre et du Sud-Est de l'Europe	37
2. Comunicări.			
<i>Brătulescu Victor</i> : Biserici din Argeș și Vâlcea	39		

	Pagina		Pagina
<i>Berciu D.</i> : Une collection d'antiquités du district de Romanâți (Georges Georgescu de Corabia)	83	Mircea au Mont Sinaï	96
<i>Boškovič Dj.</i> : Le narthex de Cozia avait-il un étage supérieur ? (à la mémoire de Georges Balș)	121	<i>Iorga N.</i> : Deux Évangélistes des fils de Pierre Rareș, découverts par M. Marc Beza	96
<i>Boškovič Dj.</i> : Quelques observations sur l'architecture de l'église de Tismana (en français)	185	" " Georges Balș	144
<i>Brătulescu Victor</i> : Éléments profanes dans la peinture religieuse	96	<i>Jerphanion Père G. de</i> : Les églises rupestres de Cappadoce et la place de leurs peintures dans le développement de l'iconographie chrétienne	145
<i>Drăghiceanu Virgil</i> : Considérations sur l'âge de l'église du couvent de Tismana	48	<i>Kretzulescu Em.</i> : Histoire de l'église de Crețulești-Mănăstirea	192
" " : Rapport sur l'inspection des églises et couvents de l'Oltenie	144		
<i>Ghika-Budești N.</i> : L'église de Hârtiești (Muscel)	25		
" " : L'église de Rebegești	144		
<i>Golescu Maria</i> : Une fable d'Ésope entrée dans l'iconographie religieuse	96		
<i>Iorga N.</i> : L'église d'Albota	48		
" " L'église de Tisău	48		
" " L'église de Mătești	96		
" " L'Évangéliste du prince Alexandre			

5. Communications.

<i>Brătulescu Victor</i> : Églises des districts Argeș et Vâlcea	48
--	----

Chronique.

<i>Iorga N.</i> : Maisons de campagne du XIX-e siècle	96
" " Une discussion au St. Synode roumain en 1891	96
<i>Grabar A.</i> : Nécrologe de George Balș	144

ILUSTRĂȚII:

Articole.

Considerațiuni asupra vechimii bisericii Mănăstirii Tismana.

Fig. 1. Biserica în starea actuală, după restaurarea lui Schlatter	1
" 2. Biserica înainte de restaurare. După un pomelnic din 1840	1
" 3. Planul bisericii de Em. Costescu	2
" 4. Planul bisericii de Weiss, din anul 1733	2
" 5. Vedere spre Sud-Est.	3
" 6. Vedere asupra turlelor și a frontoanelor triunghiulare la baza celei de pe naos	3
" 7. Detaliul soclului. În 13 cărămidă zmălțuită	4
" 8. Ușa găsită pe latura nordică a pronaosului	4
" 9. Sondagiul în zidul pronaosului	5
" 10. Mormânt suptr strane în colțul Sud-Est al pronaosului	6
" 11. Craniu găsit în mormântul de suptr strane	6
" 12. Mormânt în mijlocul pronaosului	7
" 13. Latura de Sud a bisericii	9
" 14. Latura de Nord a bisericii	10
" 15. Detaliu din pronaos. Latura de Sud	11
" 16. Detaliu din sânul de Sud	12
" 17. Vedere spre Sud-Est	13
" 18. Vedere spre altar	14
" 19. Detaliu din altar, după cojire și înainte de cojirea paramentelor	15
" 20. Detaliu din fațada de Nord-Est	16

Biserica din Albota.

Fig. 1. Biserica din Albota	17
" 2. Inscriptia	17
" 3. Pictura tetrapodului	18
Fig. 4. Fruntea tetrapodului	18
" 5. Pictură pe un părete exterior	18

Biserica din Hârtiești-Muscel.

Fig. 1. Biserica din Hârtiești: Fațada de Sud	19
" 2. " " Fațada de Nord	20
" 3. Planul orizontal	21
" 4. Secția longitudinală A. B.	22
" 5. Detaliu spre Nord-Est	23
" 6. Detaliu spre Sud-Est	23
" 7. Fațada principală. Secție transversală E. F.	24
" 8. Detaliu din zidărie la fronton	24
" 9. Secția transversală C. D.	26
" 10. Planul bolților și al turlei	27
" 11. Fațada laterală	27

Biserica din Tisău.

Fig. 1. Biserica din Tisău	28
" 2. Detaliu de pivniță de la Schitu Barbu	28
" 3. Zidurile de la Tisău	28
" 4. " " "	29
" 5. " " "	29
" 6. Biserica de la Starl-Chiojd	29
" 7. Clopotnița bisericii de la Starl-Chiojd	29

*Generalități asupra preistoriei Olteniei
și angrenarea ei în problemele Europei centrale
și sud-estice.*

- Fig. 1. Civilizația de tip Turdaș: nr. 1-4, Ostrovul Corbului; nr. 1-3, red slipped ware 31
- " 2. Ceramică hallstattiană locală, dacogetică (Vârtop și Ploșor-Dolj). 33
- " 3. Bronzuri găsite în tumulul 2 (Hallstat D) de la Balta Verde 35
- " 6. Un mormânt celtic în situ și fibula de fier găsită în urna funerară (La Tène) Ostrovul Corbului (1933) 36

Elemente profane în pictura religioasă.

- Fig. 1. Sf. Nicoiaie, Sf. Paraschiva și Sf. Haralambie 49
- " 2. Sf. Marin 49
- " 3. Sf. Constantin și Elena, Sf. Haralambie și Sf. Ecaterina 50
- " 4. Sf. Gheorghe înțepă balaurul 51
- " 5. Cavalerul Trac 51
- " 6. Cavalerul Trac 52
- " 7. În dreapta: Sf. Teodor Tiron ucizând balaurul. În stânga: Sf. Dimitrie ucizând pe „Scăluian“ 52
- " 8. Piatra de mormânt a lui Radu de la Afunați 53
- " 9. Inscriptia fântânii de la Daia 54
- " 10. Sf. Gheorghe înțepă balaurul 54
- " 11. Sf. Gheorghe scapă din robie pe fiul lui Leon 55
- " 12. Frescă la biserica episcopală din Roman 55
- " 13. Frescă la Dobrovăț 56
- " 14. Frescă de la Voroneț 56
- " 15. Frescă de la Hârlău 56
- " 16. Sf. Gheorghe în luptă cu balaurul 57
- " 17. Botezul lui Isus 58
- " 18. Coborârea la Iad 59
- " 19. Frescă de la Sucevița 59
- " 20. Izgonirea din Raiu 60
- " 21. Sf. Eustadie Plachida 61
- " 22. Stema de la Slatina 62
- " 23. Sf. Marina 63
- " 24. Ieșirea din Egipt 64
- " 25. Pilda Inorogului 64
- " 26. Nașterea lui Isus 65
- " 27. Nașterea lui Isus 65
- " 28. Icoană praznicar din secolul al XVIII-lea 65
- " 29. Sf. Stelian 66
- " 30. Sf. Procopie 66

Biserica din Mătești.

- Fig. 1. Biserica de la Mătești 68
- " 2. Intrarea bisericii de la Mătești 68

O fabulă a lui Esop trecută în iconografia religioasă.

- Fig. 1. Moartea și Unchiașul 70
- " 2. Biserica din Drăgănești-Olt 70
- " 3. Moartea și Unchiașul 71
- " 4. Pridvorul bisericii din Zăvoeni (Vâlcea) 71
- " 5. Zăvoieni. Ducipal și semnătura zugravului 72

O colecție de antichități din județul Romanați.

- Fig. 1. 1-14 75
- " 2. 1-18 77
- " 3. 1-b 79
- " 4. 1-12 81
- " 5. Orlea. Civilizația de tip Vădastra II 83

Evangheliariul lui Alexandru-Vodă Mircea la Muntele Sinai.

- Fig. 1. Paraclisul românesc de la Muntele Sinai 85
- " 2. Legătura în argint a Evangheliariului de la Muntele Sinai 86
- " 3. Alexandru Mircea, Doamna Ecaterina și fiul Mihnea, pe Evangheliarul de la Muntele Sinai 86

Două Evanghelii ale fiilor lui Petru Rareș

- Fig. 1. Legătura Evangheliariului moldovenesc al fiilor lui Petru-Vodă Rareș 87
- " 2. O față din îmbrăcăminte Evangheliariului fiilor lui Petru-Vodă Rareș 88
- " 3. Altă față din îmbrăcăminte Evangheliariului 88
- " 4. Îmbrăcăminte Evangheliarul din 1551 89
- " 5. Început de Evanghelie în ms. din 1551 89
- " 6. Alt început de Evanghelie în ms. din 89
- " 7. Bula lui Constantin-Vodă Racoviță 90

Monumentele Olteniei.

- Fig. 1. Biserica Obedeanu Craiova 100
- " 2. Mănăstirea Sadova Dolj 101
- " 3. " " " Pridvorul stăreției 102
- " 4. " " " Bolnița 103
- " 5. Mănăstirea Jitianu Dolj 103
- " 6. " " " 104
- " 7. Biserica Mofleni, Dolj 104
- " 8. Piciorul podului lui Traian, Severin 105
- " 9. Mănăstirea Gura Motrului, Mehedinți 106
- " 10. Mănăstirea Strehaia, Mehedinți 107
- " 11. " " " 108
- " 12. " " " Vederea clopotniței 109
- " 13. Mănăstirea Hotărani. Romanați. Turnul clopotniței 110
- " 14. Capitel din Reșca 110
- " 15. Biserica din comuna Balș, Romanați 111
- " 16. Mănăstirea Călușul, Romanați 112

Fig. 17. Mănăstirea Călușul, Romanați. Turnul clopotniței	113
„ 18. Mănăstirea Tismana, Gorj	116
„ 19. Biserica Sf. Nicolae Târgul Jiului	119
„ 20. Biserica din Vădeni, Gorj	119
„ 21. Cula din Siiacu, Mehedinți	120

Le narthex de Cozia avait-il un étage supérieur?

Fig. 1. Sisojevac; plan et coupe principale	122
„ 2. Sisojevac; coupes transversales	123
„ 3. Sisojevac; modèle de l'église	123
„ 4. Sisojevac; Vue de Sud-Ouest	124
„ 5. Sisojevac; abside méridionale	124
„ 6. Sisojevac; arcades de l'abside septentrionale	125
„ 7. Sisojevac; partie supérieure du mur occidentale du naos côté d'Ouest	125

Biserica din Rebegești.

Fig. 1. Biserica din Crețulești-Rebegești. Vedere generală	126
„ 2. Biserica din Crețulești-Rebegești. Planul orizontal	126
„ 3. Fațada laterala	127
„ 4. Fereastră de piatră	127
„ 5. Vedere din spre Nord, cu turnul scării	128
„ 6. Secție longitudinală	128
„ 7. Vedere în interior	129
„ 8. Zgurăveli în naos. Sf. Mucenici Macarie, Procopie și Teodor	130
„ 9. Coborârea de pe cruce. Depunerea în mormânt a lui Isus Hristos	130
„ 10. Tâmpla	131

Biserica Sf. Elefterie din București.

Fig. 1. Biserica Sf. Elefterie după restaurare	133
„ 2. „ „ înainte de restaurare	134
„ 3. Biserica Sf. Elefterie. Plan	134
„ 4. „ „ „ Secțiunea	135
„ 5. „ „ „ Fațada	136
„ 6. Biserica Sf. Elefterie înainte de restaurare	136
„ 7. Biserica Sf. Elefterie înainte de restaurare	137
„ 8. Biserica Sf. Elefterie în cursul restaurării	137
„ 9. Biserica Sf. Elefterie, fața Est după restaurare	138
„ 10. Biserica Sf. Elefterie, cornișa bisericii	138
„ 11. „ „ „ fațada Sud, după restaurare	139
„ 12. Biserica Sf. Elefterie fațada Nord, urma ferestrei astupate, cu pragul de piatră sculptată	139
„ 13. Biserica Sf. Elefterie. Fațada Nord, cu fereastră astupată restaurată	140
„ 14. Biserica Sf. Elefterie, fereastră altarului	140

Fig. 15. Biserica Sf. Elefterie. Proiect pentru amenajarea terenului	141
„ 16. Biserica Sf. Elefterie. Ușa restaurată	142

Les églises rupestres de Cappadoce et place de leurs peintures dans le développement de l'iconographie chrétienne.

Fig. 1. La région d'Urgub; environs de Matchan Gueurémé	146
„ 2. Roches ruiniformes, à Gueurémé	146
„ 3. Aiguilles à Gueurémé	146
„ 4. Tour près de Tchaouch. In	147
„ 5. Cônes en formation, près de Zilvé	147
„ 6. Matchan	148
„ 7. Cône au centre de Matchan	148
„ 8. Vallée de Soghanle	148
„ 9. Le grand pigeonier de Soghanle	149
„ 10. Tchaouch. In	150
„ 11. Deux donateurs prosternés aux pieds de Saint Michel (à Qarabach Kilissé de Soghanle	151
„ 12. Monastère d'Ainélikissé, près de Guerémé	152
„ 13. Menle de clôture à Qezlar Qaléssi (Gueurémé)	153
„ 14. Réfectoire monastique à Gueurémé	153
„ 15. Cône de Belli Kilissé à Soghanle	154
„ 16. Façade de l'église de Saint-Jean-Baptiste, à Tchaouch In	154
„ 17. Décor sculpté dans une chapelle à Zilvé	155
„ 18. Église triconque de Taghar (abside orientale)	155
„ 19. Toqale Kilissé, à Gueurémé	156
„ 20. La partie antérieure de Toqale Kilissé (vue prise du sanctuaire)	156
„ 21. La seco de partie de Toqale Kilissé: côté des absides	156
„ 22. La seconde partie de Toqale Kilissé: côté nord.	157
„ 23. Qaranleq Kilissé à Gueurémé (plan et coupe)	157
„ 24. Qaranleq Kilissé à Gueurémé (les absides)	157
„ 25. Qaranleq Kilissé à Gueurémé: vue sur le fond et le narthex	157
„ 26. Elmale Kilissé, à Gueurémé: vue sur le fond	158
„ 27. Elmale Kilissé, à Gueurémé: le prophète Daniel	158
„ 28. Le Christ en gloire, dans une chapelle de Gueurémé	160
„ 29. Voûte à la première partie de Toqale Kilissé: côté droit	161
„ 30. Voûte à la première partie de Toqale Kilissé: Côte gauche	161
„ 31. Saint Barbe de Soghanle: Épreuve de l'eau et Reproches de Joseph à Marie	162
„ 32. Saint Sakerdon, dans la seconde partie de Toqale Kilissé	163

Fig. 33. Présentation, dans la seconde partie de Toqale Kilissé	164
34. Bénédiction, dans la seconde partie de Toqale Kilissé	164
35. Ordination des premiers diacres (fragment), dans la seconde partie de Toqale Kilissé	164
36. Adoration des Mages (fragment), dans la seconde partie de Toqale Kilissé	164
37. Annonciation, dans la seconde partie de Toqale Kilissé	165
38. Annonciation, sur un omophorion brodé du trésor de Putna	165
39. Cycle du Baptême (fragment), dans la seconde partie de Toqale Kilissé	165
40. Peinture au pourtour de l'abside nord, dans le triconque de Taghar	166
41. Nativité, à Qaranleq Kilissé	166
42. Crucifixion, à Qaranleq Kilissé	166
43. Ascension, dans le narthex de Qaranleq Kilissé	166
44. Transfiguration, de Qaranleq Kilissé	167
45. " à Tchareqle Kilissé (Gueurémé)	168
46. Saint Bachos à Qaranleq Kilissé	168
47. L'archange Ouriel à Elmaie Kilissé	168
48. Sacrifice d'Abraham, au cimetière de Calliste	169
49. Peinture de Doura-Europos: le Christ marchant sur les eaux	169
50. Fragment d'ampoule de Bobbio, avec l'image du Christ marchant sur les eaux	170
51. Sacrifice d'Abraham: miniature du Cosmas Indicopleustès du Vatican	171
52. Colonne du ciborium de Saint Marc de Venise (fragment), avec scènes de la Passion	171
53. La Fuite d'Élisabeth au désert, sur une eulogie de Terre Sainte conservée au trésor de Bobbio	172
54. Ascension: miniature du Codex Rabbulensis à la Bibliothèque Laurentienne de Florence	173
55. Apôtres assistant à l'Ascension à Tchareqle Kilissé	173
56. Multiplication des pains: miniature de l'Évangélaire de Sinope, à la Bibliothèque Nationale de Paris	173
57. Crucifixion, à la chapelle 6 de Gueurémé	174
58. Crucifixion	174
59. " sur la reliure d'un Évangélaire de Munich	175
60. Annonciation, dans un vitrail de Chartres du XI-e siècle	175
61. Annonciation à la chapelle de la Théotokos (Gueurémé)	175
62. Transfiguration, dans un vitrail de Chartres	175
63. Crucifixion, dans un vitrail de Chartres	176
64. " à Qarabach Kilissé (Soghanele)	176

Fig. 65. Descente de croix, dans un vitrail de Chartres (XII-e siècle)	176
66. Tympan de Notre-Dame du Port à Clermont-Ferrand	177
67. Entrée à Jerusalem, dans le Codex Rosanensis	177
68. Entrée à Jerusalem, à Qeledjar Kilissé	177
69. Entrée à Jérusalem, à la Cathédrale de Gurk (Carinthie)	178
70. Baptême de Jésus (fragment), sur la chaire d'ivoire de Ravenne	178
71. Cuve baptismale, à Saint-Barthélemy de Liège	179
72. Baptême de Jésus, dans un vitrail de Chartres	179
73. Baptême de Jésus, sur une dalle de Maredsous	179
74. L'église de Qeledjar, près de Gueurémé	180
75. Visitation, Épreuve de l'eau, à l'église de Qeledjar	180
76. Épreuve de l'eau, sur la chaire d'ivoire de Ravenne	180
77. Nativité, à l'église de Qeledjar	181
78. " sur la chaire d'ivoire de Ravenne	181
79. Bain de l'Enfant, dans un vitrail du Mans	181
80. Travée centrale de la paroi droite à l'église de Qeledjar (scènes de la vie publique de Jésus)	182
81. Résurrection de Lazare dans l'Évangélaire de Rossano	182
82. Travée centrale de la paroi gauche à l'église de Qeledjar (scènes de la Passion)	183
83. Jugement d'Anne et Caïphe et Dernière cène à Qeledjar Kilissé	183
84. Jugement de Pilate et Reniement de Pierre à Qeledjar Kilissé	183
85. Jugement de Pilate et Désespoir de Judas dans l'Évangélaire de Rossano	183

Quelques observations sur l'architecture de l'église de Tismana.

Fig. 1. Tismana. Plan de l'église	185
2. " côté meridional	185
3. " " " du narthex	186
4. " " " " "	186
5. " " " " "	187
6. " " " " "	187
7. " angle Sud Ouest de l'abside meridionale	188
8. Tismana entrée septentrionale du narthex	188

Necrolog.

George Balș.

Fig. 1. George Balș	97
-------------------------------	----

		<u>Pagina</u>			<u>Pagina</u>
	Comunicări.				
Fig	1. Biserica din Stoiceni	39	„	13. Troiță din Lotru-Vâlcea	45
„	2. Schitul Flămânda	39	„	14. Biserica din Voineasa-Vâlcea	45
„	3. „ „	40	„	15. Biserica veche din Călimănești-Vâlcea	46
„	4. Biserica Mare din Căineni-Ârgeș	40	„	16. Biserica din Robești-Vâlcea	46
„	5. Biserica Cimitirului din Căineni-Ârgeș	41	„	17. „ „ „ „	47
„	6. „ „ „ „ „	41	„	18. Biserica din Râureni-Vâlcea	47
„	7. Biserica din Gribleşti-Ârgeș	42		Cronică.	
Fig.	8. Biserica din Căineni-Vâlcea	42	Fig.	1. Casă de pe Valea Teleajenului (Ogretin)	91
„	9. Biserica din Proieni-Vâlcea	43	„	2. Biserica veche din Ogretin	91
„	10. Biserica din Călinești-Vâlcea	43	„	3. Casă de pe Valea Teleajenului	91
„	11. Biserica de lemn din Brezoiu-Vâlcea	44	„	4. „ „ „ „ „	92
„	12. Culă din Lotru-Vâlcea	44	„	5. „ „ „ „ „	92

I N D I C E

	Pagina		Pagina
Albota : Biserica din Albota (Argeş)	17	Măteşti Biserica din Măteşti (jud. Buzău)	68
Alexandru Vodă Mircea : Evangheliarul lui A. V. M. la Muntele Sinai	85	Obedeanu v. Oltenia.	
Antichităţi din Romanaţi	74	Oltenia : Generalităţi asupra preistoriei Olteniei	30
Antina v. Oltenia.		Monumentele Olteniei	99
Argeş : Biserici din Argeş	93	Antina	107
1. Căineni	40	Baia de Aramă	115
2. Cocoru	40	Balş	111
3. Flămânda (Schitul)	39	Bârza	101
4. Gribleşti	40	Basarabi	103
Balş G.	97 143	Bechet (Schela Ciobanului)	101
Baia de Aramă v. Oltenia.		Bucovăţ	104
Balş (Comuna) v. Oltenia.		Calafat	103
Bârza v. Oltenia.		Căluil	112
Basarabi v. Oltenia.		Cârna	103
Brezoiu v. Vâlcea	41	Cepturoaia	114
Bucureşti Biserica Sf. Elefterie	133	Cracul Muntelui	118
Bucovăţ v. Oltenia.		Craiova (Sf. Dumitru)	99
Buzău v. Măteşti şi Tisău.		Craiova (Obedeanu)	100
Căineni v. Argeş şi Vâlcea	42	Curtişoara (cula)	119
Calafat v. Oltenia.		Glogova	118
Călimăneşti v. Vâlcea.		Greceşti	100
Călineşti „ „		Gura Motrului	105
Călinul „ Oltenia.		Hotărani	109
Capadocia : Les églises rupestres de Cappadoce etc.	145	Işalniţa	120
Cârna : v. Oltenia.		Jitianul	109
Cepturoaia : „ „		Orodel	103
Cocoru v. Argeş.		Ostrovul Mare	105
Colecţie de Antichităţi în jud. Romanaţi v. Antichităţi.		Padeş	117
Cornetu v. Vâlcea	43	Popânzăleşti	115
Cozia	121	Răcari	116
Cracul Muntelui v. Oltenia.		Reşca (Romula)	107
Craiova v. Oltenia.		Sadova	101
Curtişoara (cula) v. Oltenia.		Schela Ciobanului (Bechet)	101
Elefterie Sf. Bis Sf. Elefterie v. Bucureşti.		Severin	104
Elemente profane în pictura religioasă	49	Strehaia	107
Esop v. Fabulă.		Şegarcea	100
Evangheliar v. Alexandru Vodă Mircea şi Petru Rareş.		Şiiacu (cula)	120
Fabulă : O fabulă a lui Esop în iconografia religioasă	70	Tarniţa	118
Glogova v. Oltenia.		Târgu-Jiu	119
Greceşti „ „		Turnul lui Sever	105
Gura Motrului v. Oltenia.		Ţântăreni	115
Hârtieşti — Muscel	19	Vădeni	119
Hotărani v. Oltenia.		Vidin	103
Iconografie v. Fabulă.		Orodel v. Oltenia.	
Işalniţa v. Oltenia.		Ostrovul Mare v. Oltenia.	
Jitianul v. Oltenia.		Padeş v. Oltenia.	
Lotru v. Vâlcea	43	Popânzăleşti v. Oltenia.	
		Pictura religioasă v. Elemente profane.	
		Preistorie v. Oltenia.	
		Proieni v. Vâlcea.	
		Răcari v. Oltenia.	

	<u>Pagina</u>		<u>Pagina</u>
Rareș : Două Evangheliare ale fiilor lui Petru		T ânțăreni. v. Oltenia.	
Rareș	87	V ădeni. v. Oltenia.	
Reșca (Romula). v. Oltenia.		Vidin. v. Oltenia.	
Romanați v. Antichități.		Vâlcea . Biserici din Vâlcea.	41
Sadova v. Oltenia.		Brezoi	43
Schela Ciobanului. v. Oltenia		Călimănești	44
Severin. v. Oltenia.		Călinești	42
Sinai (Muntele). v. Alexandru-Vodă Mircea.		Cornetu	43
Șegarcea. v. Oltenia.		Câineni	41
Șiiacu (cula). v. Oltenia.		Lotru (troița)	43
T arnița. v. Oltenia.		Proieni	44
Târgu-Jiu. v. Oltenia.		Râureni	46
Teleajen. Case vechi de pe Valea Teleajenului	91	Robești	45
Tisău-Buzău	28	Voineasa	43
T ismana	155	Vidin. v. Oltenia.	
Turnul lui Sever. v. Oltenia.		Voineasa. v. Vâlcea.	

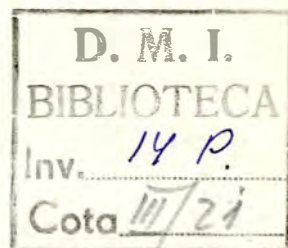

BULETINUL

COMISIUNII

MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

1 9 3 4

Așezământul tipografic DATINA ROMÂNEASCĂ ♦ Vălenii-de-Munte

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

PREȘEDINTE: N. IORGA

Membri: IOAN ANDRIEȘESCU, PETRU ANTONESCU, GEORGE BALȘ, ALEXANDRU LĂPEDATU,
CONST. MOISIL, PR. NIC. POPESCU, VICTOR G. ȘTEFĂNESCU, ARTUR VERONA.

Secretar-Director: VIRGILIU N. DRĂGHICEANU.

Arhitect-Șef: N. GHICA-BUDEȘTI.

CUPRINSUL

TEXT:

Pagina

VIRG. DRĂGHICEANU: Considerațiuni asupra vechimii bisericii Mănăstirii Tismana.	1
N. IORGA: Biserica din Albota	17
N. GHICA-BUDEȘTI: Biserica din Hârtiești-Muscel.	19
N. IORGA: Biserica din Tisău	28
D. BERCIU: Generalități asupra preistoriei Olteniei și angrenarea ei în problemele Europei centrale și sud-estice	30
Comunicări de Victor Brătulescu	39
Resumat frances.	48

ILUSTRĂȚIUNI:

<i>Considerațiuni asupra vechimii bisericii Mănăstirii Tismana.</i>	Pag.	Fig. 8. — Biserica din Hârtiești: Detaliu din zidărie la fronton	24
Fig. 1. — Biserica în starea actuală, după restaurarea lui Schlatter	1	Fig. 9. — Secția transversală C. D.	26
Fig. 2. — Biserica înainte de restaurare. După un pomelnic din 1840	1	Fig. 10. — Planul bolților și al turlei	27
Fig. 3. — Planul bisericii de Em. Costescu	2	Fig. 11. — Fațada laterală	27
Fig. 4. — Planul bisericii de Weiss, din anul 1733.	2		
Fig. 5. — Vedere spre Sud-Est	3	<i>Biserica din Tisău.</i>	
Fig. 6. — Vedere asupra turlelor și a frontoanelor triunghiulare la baza celei de pe naos.	3	Fig. 1. — Biserica din Tisău	28
Fig. 7. — Detaliul sociului. În 13 cărămidă zmălțuită	4	Fig. 2. — Detaliu de pivniță de la schitul Barbu.	28
Fig. 8. — Ușa găsită pe latura nordică a pronaosului	4	Fig. 3. — Zidurile de la Tisău	28
Fig. 9. — Sondaj în zidul pronaosului	5	Fig. 4. — Zidurile de la Tisău	29
Fig. 10. — Mormânt supt strane în colțul Sud-Est al pronaosului	6	Fig. 5. — Zidurile de la Tisău	29
Fig. 11. — Craniu găsit în mormântul de supt strane	6	Fig. 6. — Biserica de la Stari-Chiojd	29
Fig. 12. — Mormânt în mijlocul pronaosului	7	Fig. 7. — Clopotnița bisericii de la Stari-Chiojd.	29
Fig. 13. — Latura de Sud a bisericii	9		
Fig. 14. — Latura de Nord a bisericii	10	<i>Generalități asupra preistoriei Olteniei și angrenarea ei în problemele Europei centrale și sud-estice.</i>	
Fig. 15. — Detaliu din pronaos, latura de Sud	11	Fig. 1. — Civilizația de tip Turdaș. No. 1-4, Ostrovul Corbului; No. 1-3, red slipped ware	31
Fig. 16. — Detaliu din sânul de Sud	12	Fig. 2. — Ceramică hallstattiană locală, daco-getică (Vârtope și Ploșor-Dolj)	33
Fig. 17. — Vedere spre Sud-Est	13	Fig. 3. — Bronzuri găsite în tumulul 2 (Hallstatt D) de la Balta Verde	35
Fig. 18. — Vedere spre altar	14	Fig. 4. — Un mormânt celtic în situ și fibula de fier găsită în urna funerară (La Tène). Ostrovul Corbului (1933)	36
Fig. 19. — Detaliu din altar, după cojire și înainte de cojire paramentelor	15		
Fig. 20. — Detaliu din fațada de Nord-Est	16	<i>Comunicări.</i>	
<i>Biserica din Albota.</i>		Fig. 1. — Biserica din Stoiceni	39
Fig. 1. — Biserica din Albota	17	Fig. 2. — Schitul Flămânda	39
Fig. 2. — Inscriptia	17	Fig. 3. — Schitul Flămânda	40
Fig. 3. — Pictura tetrapodului	18	Fig. 4. — Biserica mare din Căineni-Argeș	40
Fig. 4. — Fruntea tetrapodului	18	Fig. 5. — Biserica cimitirului din Căineni-Argeș	41
Fig. 5. — Pictură pe un perete exterior	18	Fig. 6. — Biserica cimitirului din Căineni-Argeș	41
<i>Biserica din Hârtiești-Muscel.</i>		Fig. 7. — Biserica din Gribleşti-Argeș	42
Fig. 1. — Biserica din Hârtiești: Fațada de Sud	19	Fig. 8. — Biserica din Căineni-Vâlcea	42
Fig. 2. — Biserica din Hârtiești: Fațada de Nord.	20	Fig. 9. — Biserica din Proieni-Vâlcea	43
Fig. 3. — Planul orizontal	21	Fig. 10. — Biserica din Călinești-Vâlcea	43
Fig. 4. — Secție longitudinală A. B.	22	Fig. 11. — Biserica de lemn din Brezoiu-Vâlcea	44
Fig. 5. — Biserica din Hârtiești: Detaliu spre Nord-Est	23	Fig. 12. — Culă din Lotru-Vâlcea	44
Fig. 6. — Biserica din Hârtiești: Detaliu spre Sud-Est	23	Fig. 13. — Troiță din Lotru-Vâlcea	45
Fig. 7. — Fațada principală, secție transversală E. F.	24	Fig. 14. — Biserica din Voineasa-Vâlcea	45
		Fig. 15. — Biserica veche din Călimănești-Vâlcea.	46
		Fig. 16. — Biserica din Robești-Vâlcea	46
		Fig. 17. — Biserica din Robești-Vâlcea	47
		Fig. 18. — Biserica din Răureni-Vâlcea	47

Biserica din Crețulești-Mănăstirea, zisă și Rebegești (fig. 1), este situată în județul Ilfov, spre Nord de comuna Buftea și în apropierea apei Colentina; ea se află într-o pădurice de salcâmi, care o ascunde vederii trecătorilor, și în apropierea ei se găsește și vechiul cimitir al satului. Acest interesant monument fiind amenințat de lucrările ce se proiectau pentru asanarea împrejurimilor Capitalei, el a atras atenția Comisiunii Monumen-

Fig. 1. — Biserica din Crețulești-Rebegești. Vedere generală.

telor Istorice, care caută a-l conserva prin toate mijloacele legale ce-i stau la îndemână.

Eforia bisericii Crețulescu din București, care este proprietara moșiei de lângă biserică, ni-a dat tot concursul pentru a-l scăpa de la distrugere, iar d. Nicolae E. Crețulescu ni-a pus la dispoziție notele istorice ce urmează, care sânt culese din arhivele Eforiei.

Planul bisericii (fig. 2) este de tipul dreptunghiular fără abside laterale. Dimensiunile ei sânt de șaptesprezece metri lungime pe șapte metri lărgime în exterior. Arhitectura ei este simplă și corectă; din nenorocire, ea pare a fi suferit multe stricăciuni. Într'adevăr tabloul ctitoricesc din pronaosul bisericii o arată cu un pridvor și cu o turlă pe partea din față; pridvorul nu mai există astăzi, dar urmele temeliilor sale se văd încă, de o parte

și de alta, în fațada principală, iar turla din față, care era o clopotniță, a fost înlocuită, după dărâmarea celei de la origine, cu o altă clopotniță, de lemn, acoperită cu tinichea, care este datorită veacului al XIX-lea.

Dacă examinăm mai de aproape diferitele părți ale bisericii, trebuie să constatăm între ele oarecari nepotriviri și contraste care ni dau de bănuț că biserica nu este zidită dintr'odată, ci că avem a face aici cu cel puțin două epoci, afară,

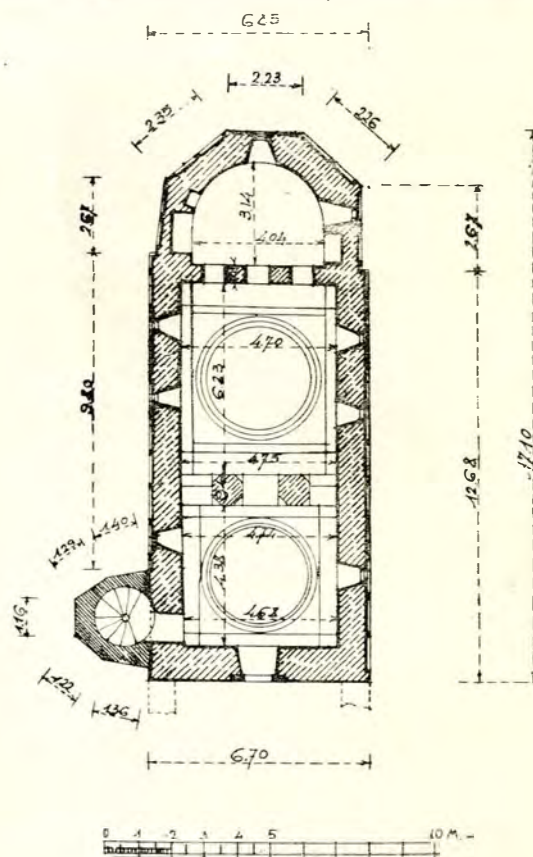

Fig. 2. — Biserica din Crețulești-Rebegești.
Planul orizontal.

bine înțeles, de cârpelele din veacul al XIX-lea, care nu pot fi luate în considerație din punctul de vedere arheologic.

Arhitectura exterioară (fig. 5) compusă din două registre suprapuse, de panouri despărțite printr'un brâu orizontal larg, compus dintr'un ciubuc rotunjit,

încadrat de-asupra și dedesupt cu cărămizi așezate în formă de dinți de fierăstrău și încoronată cu o cornișă în același gen, este caracteristică primei jumătăți a secolului al XVII-lea; elementele din fațadă sânt cele pe care le găsim încă din secolul al XVI-lea la bisericile din „vechiul stil”, cum le vedem, de exemplu, la biserica mănăstirii Căluu (1588), unde avem exact aceeași compoziție, cu cele două registre suprapuse, cu brâul intermediar, conformat la fel, și cu panourile și arcaturile identice, cele de jos în formă dreptunghiulară, iar cele de sus în semicerc; aceste

o dovadă că biserica e zidită în secolul al XVII-lea, când se introduce în arhitectura muntenească procedeul tencuielii uniforme în fațade.

Alte biserici asemănătoare ca arhitectură cu cea de la Rebegești mai găsim la Săcuieni, în Dâmbovița, la Sf. Nicolae din Târgoviște, care este datorită lui Matei Basarab, la bisericile Sf. Arhangheli și Sf. Împărați din Târgoviște, care sânt cam din aceeași epocă.

Ferestrele (vezi fig. 4) sânt mici și înguste în formă de arc cu vârf; ele au chenare de piatră cu un profil simplu săpat pe muchie; după forma lor

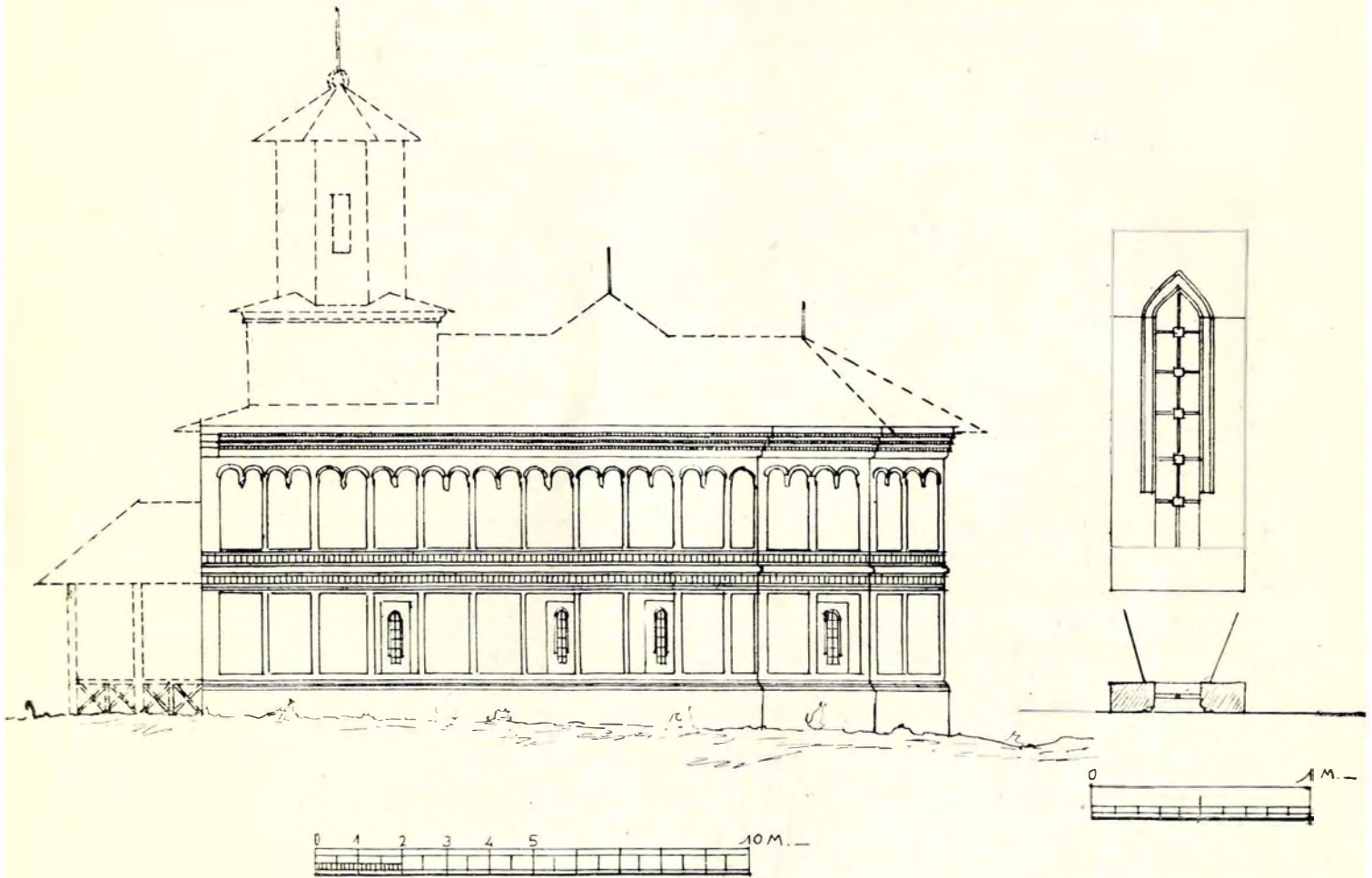

Fig. 3. — Fațada laterală.

din urmă sânt împerechiate două câte două și răzimate la mijloc pe o mică consolă. Singura deosebire între cele două arhitecturi este că la Căluu avem cărămidă aparentă după stilul vechiu și fâșiile alternate de cărămizi aparente și de tencuială, despărțite prin alte cărămizi aparente așezate în picioare, pe când la Rebegești totul este acoperit cu un strat uniform de tencuială.

Cercetările ce s'au făcut ni dovedesc că supt această tencuială nu se găsește arhitectura „vechiului stil” cu cărămizile aparente, cea ce este

ele trebuie să fie anterioare anului 1645, când, cu zidirea bisericii Stelea în Târgoviște, se introduc în bisericile din Țara-Românească ferestrele în genul celor moldovenești, cu chenare de piatră având profile cu relief puternic, inspirate după formele gotice și în genere sus o cornișă și jos un prag, ambele în piatră și profilate; așa le găsim la Biserica Doamnei din București (1683), la Sf. Nicolae din Târgoviște, la biserica Mănăstirii Dintr'un Lemn, la Cojeni-Mironești (1668) și până la bisericile lui Constantin-Vodă Brânco-

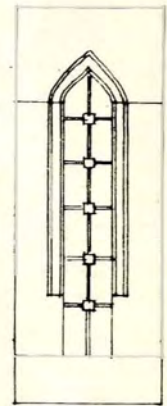

Fig. 4. — Fereastră de piatră.

veanu, la mănăstirea Hurezi, la Surpatele, etc. Unele din acestea sânt cu cornișă și cu prag ca la Stelea, iar altele sânt lipsite de aceste adaosuri.

Ușa bisericii se prezintă într'un mod puțin obișnuit: într'adevăr ea este mică și joasă, nivelul pragului este mai sus decât pardoseala din interiorul bisericii, ceea ce e în genere un semn de vechime mare, căci arată ca nivelul exterior al terenului s'a ridicat cu timpul; forma chenarului pare mai veche decât epoca lui Matei Basarab, când de obicei pietrele de chenar de la uși sânt largi, frumos sculptate și cu pisania săpată chiar pe arhitravul care acopere golul ușii: Căldărușani (1638), Gherghița (1641), Clocociov (1645),² etc., etc. La Rebegești pisania este izolată de chenarul ușii și așezată mult mai sus; ea este mai largă decât ușa și disproporționată față de ea: nu este niciun fel de legătură între ambele elemente.

putea fi din prima jumătate a veacului al XVII-lea, așa cum am presupus mai sus, iar în 1669 ea ar fi fost restaurată.

Fig. 5. — Vedere din spre Nord, cu turnul scării.

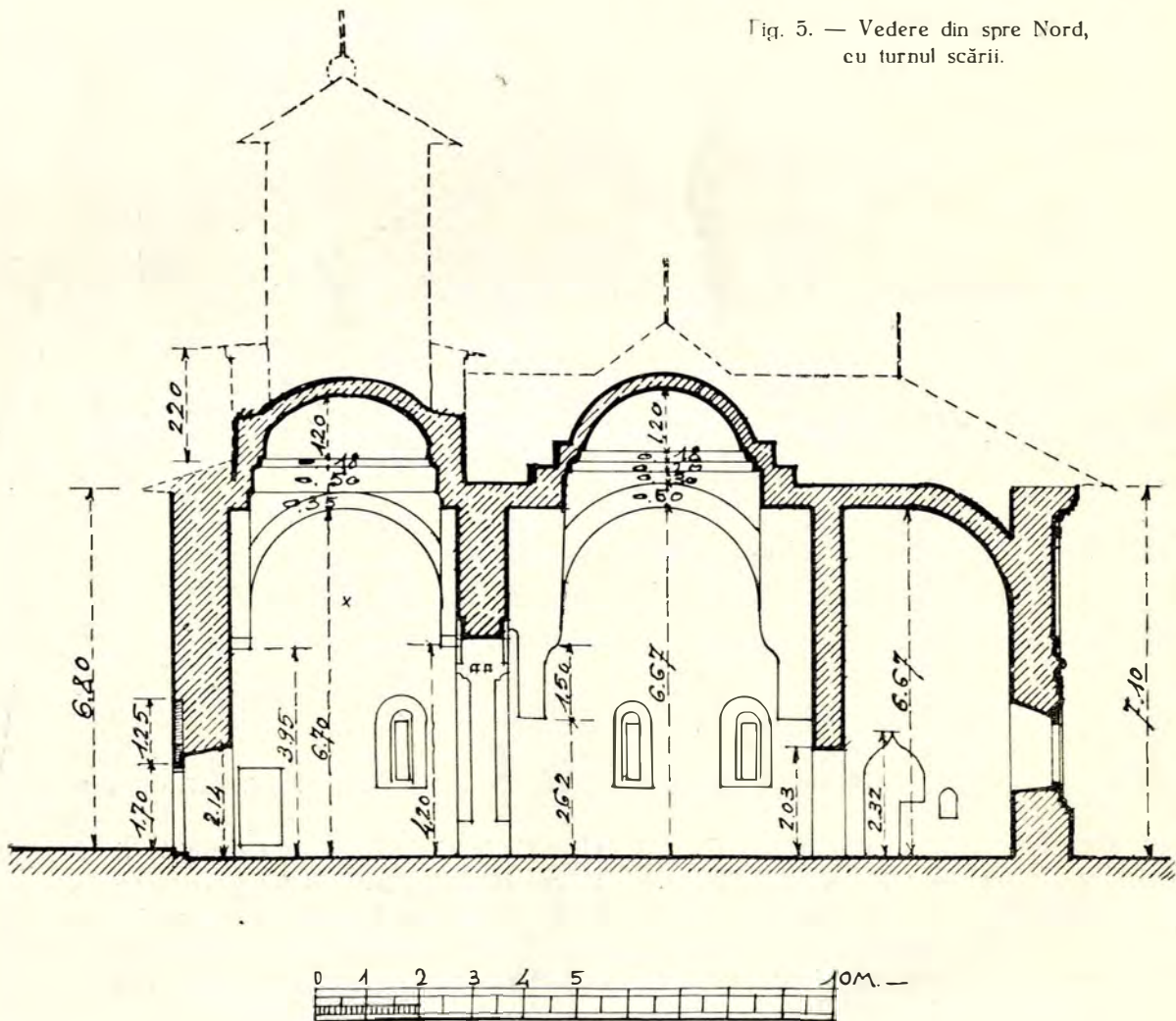

Fig. 6. — Secția longitudinală.

Cum a observat foarte bine d. profesor Iorga, ușa pare mai veche decât pisania; aceasta din urmă având data 1669, ar rezulta că biserica ar

Turnul lateral, în care se găsește scara ce duce la clopotniță, pare dintr'o epocă diferită și adăugit după clădirea bisericii; aceasta reiese atât din

felul zidăriei, care e făcută din cărămidă de altă calitate ca aceia a pereților bisericii, cât și din spărtura în zid, care este vizibilă, și scara e făcută în perețele din pronaos pentru a pune acesta în comunicație cu scara; configurația exterioară a

fără de zimbrii cari îl încadrează pe pereții bisericii.

Cornișa turnului scării este de asemenea alta decât aceia de la biserică, căci ea este profilată și trasă la șablon într'un mod destul de stângaci.

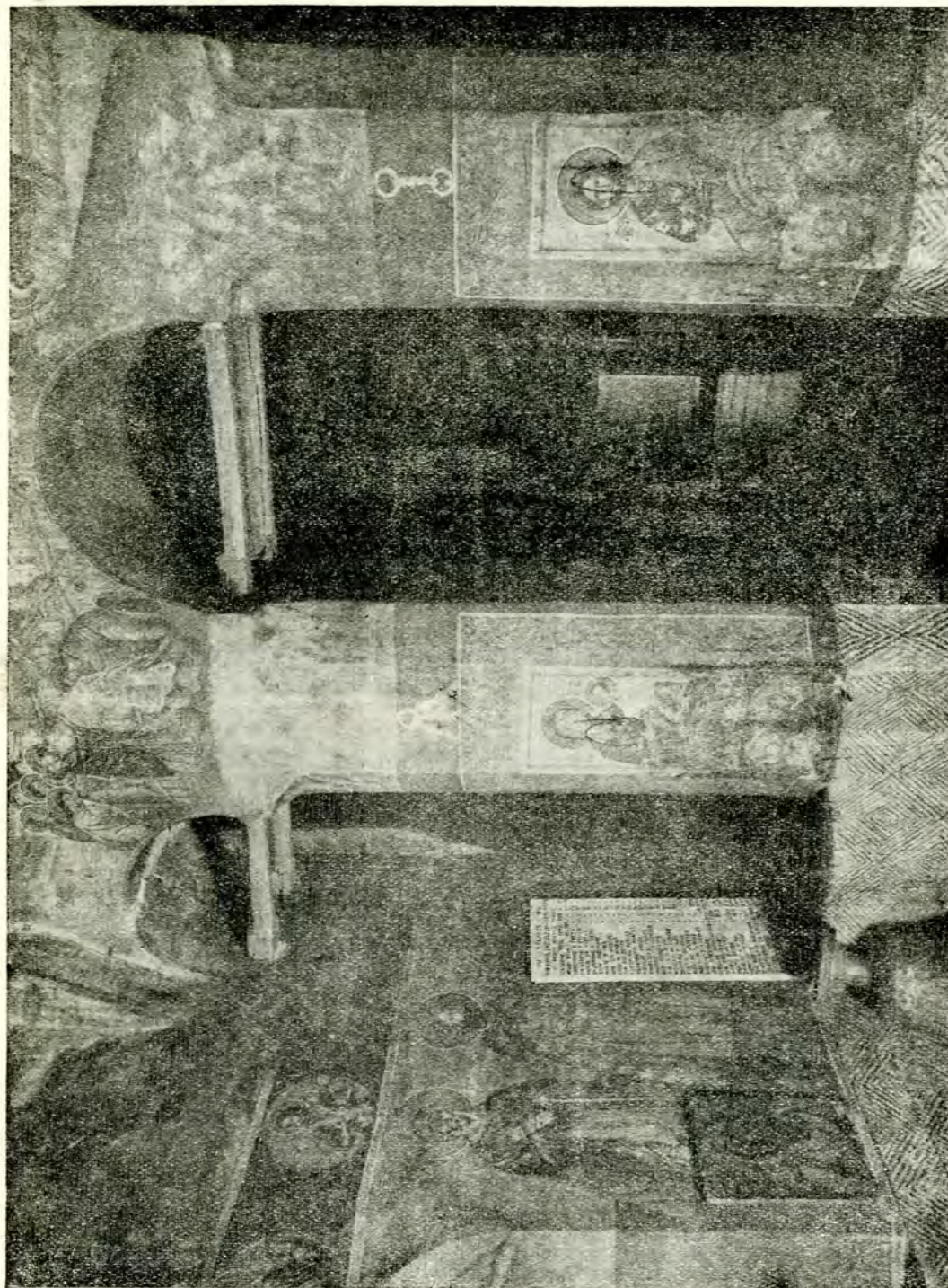

Fig. 7. — Vedere în interior.

acesteia este lipsită de panourile și arcaturile ce se văd pe pereții bisericii, ceea ce este de asemenea o dovadă că scara nu este contemporană cu biserică; numai brâul se vede desemnat în mod rudimentar pe pereții turnului scării, dar

Acest procedeu s'a întrebuințat în genere în veacul al XVIII-lea, când au dispărut cornișele cu cărămizile așezate în dinți de fierăstrău din epocile anterioare (Sinaia, 1699), Fundenii Doamnei (1699), Stavropoleos (1724) (fig. 4).

Dacă examinăm acum *arhitectura și structura interioară*, vedem că atât naosul, cât și *pronaosul* sânt de formă pătrată sau aproape pătrată și că amândouă sânt boltite cu câte o calotă sferică pe *pandantivi*, proptită între arcuri largi, răzimate

zidite de meșterii lui Vasile Lupu la biserica Stelea din Târgoviște, când le vedem pentru prima oară în Țara-Românească. Aceste bolți ar putea fi prin urmare executate la 1699, dar ar fi foarte puțin probabil ca ele să fie din prima jumătate

Fig. 8. — Zugrăveli în naos. Sf. Mucenici Macarie, Procopie și Teodor.

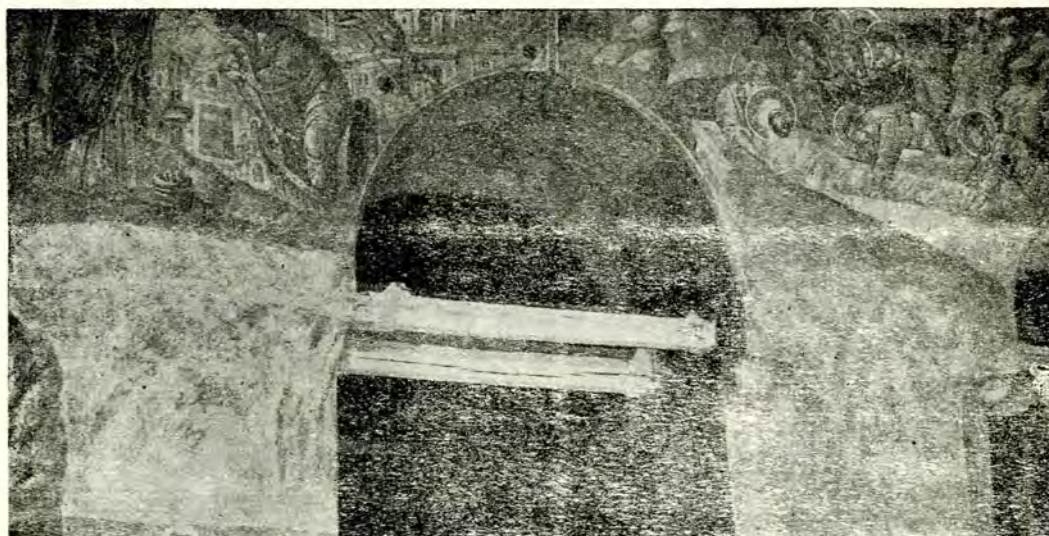

Fig. 9. — Coborârea de pe Cruce. Depunerea în mormânt a lui Isus Hristos.

pe console; acest sistem de bolți face parte din „noul stil” al veacului al XVIII-lea, dar el începe a fi întrebuințat încă de pe la mijlocul veacului al XVII-lea, în timpul Domniei lui Matei Basarab și pare a-și avea originea în bolțile moldovenești

jumătate a veacului al XVII-lea, cu care corespunde arhitectura exterioară a bisericii (fig. 5).

Naosul este complet despărțit de altar printr-o tâmplă de zid care urcă până în boltă, iar spre pronaos găsim un alt zid despărțitor, care

este sprijinit pe doi stâlpi groși octogonali, pe cari se razimă trei arcade în semicerc. Această dispoziție începe a fi întrebuințată în mod mai curent tot în timpul Domniei lui Matei Basarab: ea poate fi prin urmare tot din 1669, dar mai

figuri de dimensiuni relativ mici, frumos desenate, cu atitudini gingașe, cu mișcări pline de sentiment și de viață și cu expresii delicate; ele sânt executate cu un colorit fin și cam șters, care dovedește vechimea lor.

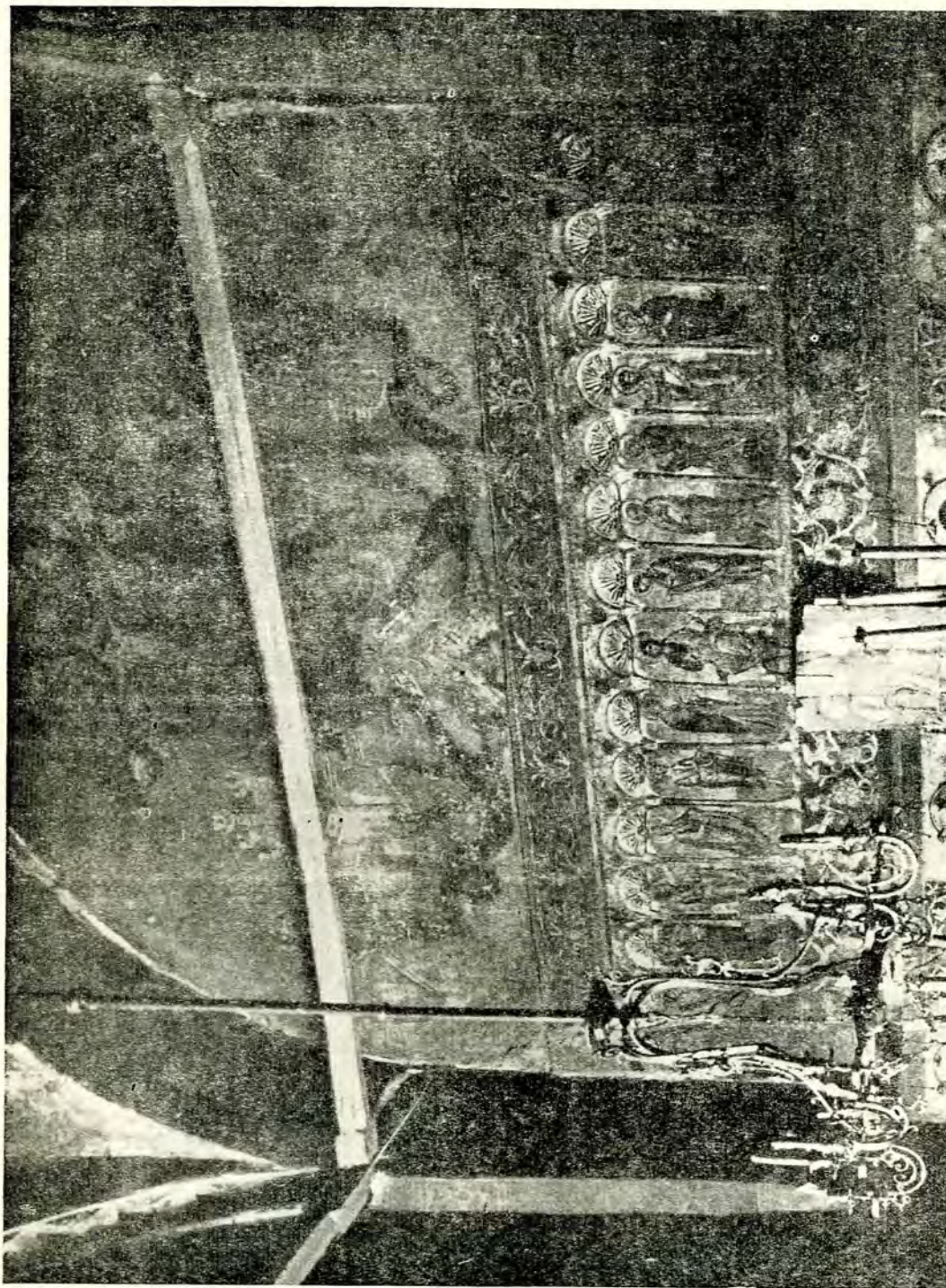

Fig. 10. — Tâmpla.

puțin probabil din prima jumătate a veacului al XVII-lea.

Zugrăveala interioară (fig. 7) pare a arăta și ea două epoci; prima mai veche, bine conservată, mai ales în naos (fig. 8); ea este caracterisată prin

Această zugrăveală se apropie mai mult de caracteristica zugrăvelilor din „vechiul stil“, din veacurile al XVI-lea și al XVII-lea (fig. 9).

A doua epocă este aceea din pronaos, unde mai ales figurile ctitorilor lor sânt de dimensiuni mai

mari și de calitate mult inferioară celor din naos. Ele par, de altfel, a fi fost retușate, poate chiar de mai multe ori. Trebuie să mai observăm și zugrăveala de pe tâmplă (fig. 10), care este foarte fin executată, cu frumoase motive decorative și cu un rând de figuri foarte expresive ca atitudini și foarte frumos desemnate, care sânt probabil contemporane cu celelalte zugrăveli mai vechi din naos.

Ce putem deduce din observațiile de mai sus?

O primă ipotesă ar fi că biserica propriu-zisă este mai veche decât o arată pisania: ea este la început fără clopotniță și prin urmare fără scară. La 1669 ea este restaurată, i se adaugă atunci clopotnița peste pronaos, cu turnul care conține scara și pridvorul; tot atunci se reconstituiesc bolțile care probabil căzuseră în urma accidentului care a motivat restaurarea bisericii.

O a doua ipotesă ar fi că biserica este zidită la 1669 de către un meșter bătrân de modă

veche, în genul bisericilor d'înainte de Matei Basarab, și clopotnița și scara să fi fost adăugite la o restaurare mai târzie, făcută de către un meșter de modă nouă, cum o arată cornișa trasă la șablon, care poate fi cel mai de vreme de pe la 1700, când acestea încep a fi întrebuințate.

Portretele ctitorilor ar fi fost refăcute tot atunci, așa cum le vedem astăzi, de către un meșter mai puțin iscusit, care a refăcut și desemnul bisericii pe care îl țin ctitorii în mâinile lor.

Pentru a ajunge la o certitudine, ar trebui făcute cercetări supt actualele zugrăveli din pronaos, ca să se caute dacă nu se găsesc urmele altor portrete de ctitori supt cei de astăzi și poate un alt desemn al bisericii de la origine, care poate să fi avut alte forme; de asemeni ar trebui să se caute supt tencuieli în fațada principală, la temeliile fostului pridvor, etc., ceia ce ni-ar da poate indicații mai precise care ni-ar permite o reconstituire a bisericii de la început.